

SHQIPËRIA NË DOKUMENTET AUSTRO-HUNGAREZE

V I T I 1 9 1 2

QENDRA E STUDIMEVE ALBANOLOGJIKE
INSTITUTI I HISTORISË – TIRANË

**SHQIPËRIA NË DOKUMENTET
AUSTRO-HUNGAREZE**

(1912)

VËLLIMI VII

(dhjetor)

Përgatitja dhe redaktimi

**Akad. assoc. MARENGLËN VERLI
Dr. LEDIA DUSHKU**

Tiranë, 2014

Drejtues i Projektit
Akad. assoc. Marenglen VERLI

Redaktor përgjegjës i vëllimit:
Akad. assoc. Marenglen VERLI

Korrektimi i përkthimeve:
Dr. Edmond MALAJ

Korrektimi letrar:
Meliha BALLA

Arti Grafik:
Mirela MIHALI

Kopertina:
Dorina MUKA

MIRATUAR NË GRUPIN E PROJEKTIT

© Copyright: QSA, Instituti i Historisë – Tiranë dhe përgatitësit

ISBN

Botimet Albanologjike

KY KORPUS DOKUMENTESH BOTOHET
ME RASTIN E 100-VJETORIT
TË SHPALLJES SË PAVARËSISË SË SHQIPËRISË

1912 - 2012

PARATHËNIE

Publikimi i dokumenteve historike për të kaluarën e shqiptarëve ka qenë dhe mbetet një detyrë e rëndësishme për historianët. Një gjë e tillë paraqitet veçanërisht e domosdoshme kur është fjala për ngjarje dhe dukuri me domethënie të jashtëzakonshme në historinë e shqiptarëve siç janë Kryengritja e Përgjithshme Antiosmane e vitit 1912 dhe Shpallja e Pavarësisë së Shqipërisë më 28 nëntor të këtij viti.

Viti 1912 është nga më të rëndësishmit në historinë moderne të kombit shqiptar. Ai nisi vrullshëm me mbledhjen e Taksimit në Stamboll në janar, ku u ngjiz ideja e Kryengritjes së Përgjithshme për të përfunduar me Shpalljen e Pavarësisë së Shqipërisë, një akt që i çeli rrugë ndërtimit të shtetit të pavarur shqiptar. Ky akt dhe njohja e tij ndërkombëtare sanksionoi një të drejtë të ligjshme të kombit shqiptar për të cilën u luftua në shekuj, në mënyra e dinamika të ndryshme.

Për vetë peshën që ngjarjet e këtij viti mbartin, ato kanë qenë dhe janë objekt i një vëmendjeje të veçantë në letërsinë historike shqiptare dhe të huaj. Krahas studimeve të mirëfillta, një vend të rëndësishëm në përpilimin e sfondit historik zënë edhe burimet dokumentare të arkivave të shteteve të huaja, politika e të cilëve ka qenë e lidhur drejtpërsëdrejti ose tërthorazi me Shqipërinë e shqiptarët. Në këtë kuadër, dokumentet diplomatike austro-hungareze, janë një burim tejet i vlefshëm, në saje të të cilit ndriçohen deri në detaje lëvizjet politike e kulturore të shqiptarëve si dhe qëndrimi i faktorit ndërkombëtar ndaj çështjes shqiptare.

Në Arkivin e Institutit të Historisë pranë Qendrës së Studimeve Albanologjike, ruhet një fond i rëndësishëm i dokumenteve të Ministrisë së

Punëve të Jashtme të Austro-Hungarisë (Haus und Hof Staats Archiv, Wien, Politisches Archiv, Albanien).

Zgjedhja për botim e këtij fondi, në kuadrin e 100-vjetorit të Shpalljes së Pavarësisë së Shqipërisë, nuk ka qenë e rastit.

Së pari, ky fond përbën një nga seksionet më të kompletuara të Arkivit të Institutit të Historisë. Ai ka filluar të formohet që në vitet 30 me prurjet që synonin t'i shërbenin organizimit të festimeve të 25-vjetorit të Shpalljes së Pavarësisë së Shqipërisë dhe u pasurua në përmasat që zotërojmë sot në vitet 50-70, nën kujdesin e posaçëm të prof. Aleks Budës. Dokumentet e këtij fondi i kemi në shqip në saje të punës së kujdesshme dhe tejet të përkushtuar të një grupi përkthyesish: Veniamin Dashi, Henrik Lacaj, Maksut Shehu, Aleksandër Hivziu, Shefqet Hoti, Bexhet Shehu, Pjetër Rodiqi, Tomor Dani, Sh. Koka, J. Nuraj etj.

Së dyti, diplomacia austro-hungareze e fillimshkullit ishte nga më aktivet në rajon, madje në një hark kohor prej disa dhjetëravjeçarësh, që përfshin edhe periudhën e Rilindjes sonë Kombëtare edhe vitet pas Shpalljes së Pavarësisë deri në vitin 1918. E interesuar posaçërisht për Ballkanin, Perandoria Habsburgase shikonte me vëmendje të veçantë zhvillimet në trevat shqiptare ende nën sundimin osman, të cilat lakmoheshin nga shtetet e vogla ballkanike të krijuara përreth. Në këtë kuadër Perandoria ishte e pranishme me përfaqësi të shumta diplomatike në këto treva. Përveç ambasadës në Stamboll, ajo kishte kryekonsullata në qendrat e katër vilajeteve shqiptare, përkatësisht Shkodër, Manastir, Janinë e Shkup dhe konsullata në shumë qytete të tjerë.

Së treti, raportet konsullore austro-hungareze dallohen nga pikëpamja e thellësisë dhe gjerësisë së informacionit historik që serviret. Dokumentet, natyrisht, kanë edhe nota subjektivizmi por përsëri informacioni që na përcjellin është shumë i vyer, aq më tepër për arsye se diplomatët e Vjenës ishin njerëz të mirëarsimuar, njohës të profesionit të vet, me shumë përvojë. Njëherësh ata kishin në dispozicion mjete të rëndësishme monetare, që u siguronin në terren njohje të gjera dhe informacione nga burime të rëndësishme vendase.

Së katërti, i rëndësishëm për t'u theksuar është fakti se ky informacioni mbulon tërë hapësirën shqiptare, madje edhe vendet fqinje, ndodhitë e të cilave lidhen drejtpërsëdrejti ose tërthorazi me zhvillimet në vilajetet shqiptare. Një gjë e tillë shërben më së miri që lexuesit të krijojnë perceptime të sakta për ngjarje a dukuri të caktuara dhe më tej të qartësohen edhe për një kontekst më të gjerë të realitetit historik në vitin 1912.

Në dokumentet në fjalë gjenden të dhëna për tiparet e shqiptarëve, për virtytet dhe veset e tyre, madje sipas krahinave të ndryshme, mandej të dhëna për numrin dhe shtrirjen e tyre në planin etnik, për aftësitë e tyre, për nivelin e zhvillimit ekonomik, social, për aspiratat politike, për situatën arsimore e kulturore, për botimet në gjuhën shqipe, etj. Perandoria Dualiste ishte e interesuar të kishte një informacion për gjithçka, madje dhe për politikën e shteteve ballkanike dhe të Fuqive të Mëdha me interesa në rajon, sepse mbi këtë bazë ndërtonte politikën dhe mbronte interesat e saj gjeostrategjike.

Sa i përket vitit 1912, ky fond ka të dhëna me interes për ngjarje, që në mënyrë të drejtpërdrejtë ose të tërthortë lidhen me Kryengritjen e Përgjithshme të atij viti, me Luftën Ballkanike dhe me momentin e Shpalljes së Pavarësisë së Shqipërisë. Në këtë kuadër jepen informacione interesante për lëvizjet politike të shqiptarëve, veprimet kryengritëse në të gjitha trevat shqiptare, shqetësimin e ankthin, veçanërisht në elitën politike shqiptare për të ardhmen e vendit, përpjekjet e saj për të siguruar mbështetje në radhët e faktorit ndërkombëtar, veçanërisht të atyre Fuqive të Mëdha që për momentin ishin të pritura pozitivisht ndaj Lëvizjes Kombëtare Shqiptare, etj. Në konstelacionin e zhvillimeve politike dhe ushtarake të kohës, lëvrijnë edhe një mori personalitetesh politike shqiptare dhe shfaqen angazhime edhe të shumë Fuqive rajonale dhe evropiane, për atë çka po ndodhte në Shqipëri.

Vëllimi VII mbyll kolanën e dokumenteve austro-hungareze për Shqipërinë dhe shqiptarët gjatë vitit 1912. Ai përfshin dokumentet e mbetura të muajit dhjetor 1912, nga data 8 deri më 31. Veprimtaria e qeverisë së përkohshme të Vlorës, vështirësitë e saj për ushtrimin e autoritetit qeverisës në trevat shqiptare, nga njëra anë dhe Konferenca e Ambasadorëve në

Londër nga ana tjetër, përbëjnë dy shtyllat kryesore të tematikës së këtij vëllimi. Në vazhdimësi, lexuesi do të gjejë të dhëna me interes në lidhje me politikën e Austro-Hungarisë ndaj Shqipërisë dhe shqiptarëve; rivalitetin mes Fuqive të Mëdha, reflektuar tashmë edhe në tavolinat e Konferencës së Londrës; qëndrimin aspak mbështetës të Aleatëve Ballkanikë për krijimin e Shqipërisë; politikën e Portës së Lartë ndaj realitetit të ri të krijuar në Siujdhesën Ballkanike, etj. Raportet bëjnë me dije bashkëpunim intensiv të kryetarit të qeverisë së përkohshme shqiptare, Ismail Qemal Vlorës me konsujt e dy Fuqive të Adriaktikut. Ato reflektojnë edhe shqetësimin për mungesën e unitetit mes faktorit politik shqiptar në situata vendimtare për Shqipërinë e shqiptarët. Vëllimi shoqërohet edhe me një shtojcë me foto të personaliteteve kryesorë të botës shqiptare dhe të diplomatëve të Fuqive të Mëdha, personalitete që i dhanë jetë ngjarjeve të vitit 1912, emrat e të cilëve ndeshen në kolanët e të shtatë vëllimeve të botuara.

Përgatitësit për botim kanë treguar një kujdes të veçantë që përmbajtja e dokumenteve të jepet e saktë, e qartë, duke e afruar gjuhën e përkthimit me atë letrare dhe duke ruajtur sa të ishte e mundur stilin e përkthyesit. Heraherës është ndërhyrë edhe me shënime e sqarime plotësuese brenda në tekst ose në fund të tij. Dokumentet botohen të plota me përjashtim të rasteve kur teksti në origjinal ka qenë i palexueshëm ose i fshirë, si edhe në ndonjë rast kur është vlerësuar se informacioni nuk ka pasur lidhje me botën shqiptare.

Së fundmi, është një kënaqësi t'u shprehet falënderim dhe mirënjohje studiuesve të gjeneratave të ndryshme të Institutit të Historisë, të cilët u angazhuan për pasurimin e fondeve të Arkivit të këtij Instituti me dokumentet diplomatike të Arkivit të Vjenës, si edhe, aktualisht me publikimin e tyre sipas kriterëve shkencore bashkëkohore. Një falënderim e nderim i veçantë u shkon edhe përkthyesve, të cilët kanë dhënë një kontribut të çmuar për sjelljen në shqip të dokumenteve që po shohin sot dritën e botimit.

GRUPI I PROJEKTIT

PËRMBAJTJA E DOKUMENTEVE

- 1 -

Telegram i shifruar i ambasadorit të Austro-Hungarisë në Romë, von Mérey, për ministrin e tij Berchtold, lidhur me bllokadën e Vlorës nga flota greke dhe probleme emërimesh dhe lëvizjesh të përfaqësuesve të huaj të angazhuar në Shqipëri

Romë, më 8 dhjetor 1912

31

- 2 -

Informacion i konsullit të Austro-Hungarisë në Vlorë, Lejhanec, dërguar kontit Berchtold, lidhur me qëndrimin e Ismail Qemalit për disa rekomandime të Vjenës dhe synimin për të kryesuar delegacionin shqiptar që do të shkojë në konferencën e pritshme ku do të trajtohet çështja shqiptare

Vlorë, më 9 dhjetor 1912

32

- 3 -

Telegram i nënkonsullit austro-hungarez në Durrës, Rudnay, dërguar kontit Berchtold, lidhur me një manifestim antikombëtar e proserb të disa qytetarëve ortodoksë të Durrësit

Durrës, më 9 dhjetor 1912

34

- 4 -

Telegram i konsullit austro-hungarez në Vlorë, Lejhanec, adresuar ministrit të tij Berchtold, me informacion për përbërjen e Senatit provizor shqiptar, si edhe për përpjekjet e Ismail Qemalit për të afruar katolikët e Veriut

Vlorë, më 9 dhjetor 1912

34

- 5 -

Relacion i nënkonsullit në Durrës, Rudnay, për ambasadorin në Stamboll, Pallavicini, me propozime për investime të Austro-Hungarisë në portin e Durrësit dhe për një bankë në Shqipëri

Durrës, më 9 dhjetor 1912

36

- 6 -

Telegram i kontit Berchtold për nënkonsullin Rudnay në Durrës dhe ambasadorin Mérey në Romë, ku udhëzohet bashkëpunimi me përfaqësuesit italianë, për nxitjen e myslimanëve dhe ortodoksëve të Durrësit të mbështesin qeverinë e Vlorës, si edhe marrja e lejes së palës italiane për përdorimin e një vapori italian, për komunikim radiotelegrafik

Vjenë, më 10 dhjetor 1912

38

- 7 -

Telegram i shifruar i Berchtold-it për ambasadorin austro-hungarez në Romë, Mérey, lidhur me veprime që akordojnë qëndrimet në aksionin për çështjen shqiptare

Vjenë, më 10 dhjetor 1912

40

- 8 -

Telegrami i ambasadorit austro-hungarez në Romë, Mérey, për ministrin Berchtold, lidhur me pikëpamjet austro-italiane për Ismail Qemalin dhe për kufirin jugor të Shqipërisë

Romë, më 10 dhjetor 1912

41

- 9 -

Telegram i nënkonsullit të Austro-Hungarisë në Durrës, Rudney për ministrin Berchtold, me të cilin thekson se atdhetarët shqiptarë përkrahin vendosjen e një princi të krishterë në krye të fronit të Shqipërisë

Durrës, më 10 dhjetor 1912

41

- 10 -

Telegram i shifruar i ambasadorit austro-hungarez në Romë, von Mérey, për eprorin në Vjenë, me informacion se përmes një anijeje italiane ka komunikuar me përfaqësuesin konsullor në Durrës, Rudnay

Romë, më 11 dhjetor 1912

42

- 11 -

Letër e Mikel Krajës, dërguar me postë nga Kotorri, me të cilin duke ofruar shërbimet e tij për Austro-Hungarinë, informon edhe për situatën në zonën e Shkodrës dhe qëndrimet proitaliane të Preng Bib Dodës dhe Luigj Gurakuqit

Kotorr, më 11 dhjetor 1912

43

- 12 -

Telegram i ambasadorit austro-hungarez Mérey, dërguar ministrit Berchtold që përmban informacion për qëndrimin e njësuar me Italinë, kundër synimit të Greqisë për të aneksuar Vlorën dhe ishullin e Sazanit

Romë, më 11 dhjetor 1912

44

- 13 -

Artikull në gazetën e Romës "Tribuna" në të cilën bëhet fjalë lidhur me garancinë e Fuqive të Mëdha për neutralitetin e Shqipërisë dhe rëndësinë që ka kjo për Italinë dhe stabilitetin në rajon

"Tribuna", Romë, më 11 dhjetor 1912

45

- 14 -

Telegram i shifruar i konsullit austro-hungarez në Vlorë, Lejhanec, adresuar në Ministrinë e Punëve të Jashtme, me informacion për përpjekjet e përfaqësuesve të ndryshëm osmanë që të bindin Ismail Qemalin të mos i shkëpusë lidhjet me Perandorinë, si edhe kundërshtimin e tij të prerë

Vlorë, më 11 dhjetor 1912

47

- 15 -

Telegram i shifruar i konsullit austro-hungarez në Vlorë, Lejhanec, dërguar në Ministrinë e Punëve të Jashtme, me informacion për zonat ku ndodhen forcat serbe dhe ato osmane në Shqipërinë e Mesme, e ato greke në det, si edhe për kalimin e nëpunësve të disa qyteteve në shërbim të qeverisë së Vlorës

Vlorë, më 12 dhjetor 1912

49

- 16 -

Telegram i shifruar i ministrit austro-hungarez të akredituar në Cetinë, Gisel, i cili njofton Vjenën se sipas informacionit nga konsulli në Shkodër, Zambaur, fiset shqiptare të Malësisë së Madhe i janë ankuar autoriteteve osmane për mosrespektim të koncesioneve të premtuara

Vjenë, më 12 dhjetor 1912

50

- 17 -

Raport i sekretarit të konsullatës austro-hungareze në Janinë, Bilinski, drejtuar ambasadorit në Stamboll, Pallavicini, për një letër të disa banorëve të Leskovikut drejtuar asaj konsullate

Janinë, më 12 dhjetor 1912

51

- 18 -

Letër e disa banorëve të Leskovikut e përfshirë si shtojcë në raportin e sekretarit të konsullatës austro-hungareze në Janinë, Bilinski, në të cilën konfirmojnë përkatësinë shqiptare të trevës dhe kërkojnë përkrahjen e Austro-Hungarisë që të njihet pavarësia e Shqipërisë

Janinë, më 12 dhjetor 1912

51

- 19 -

Telegram i shifruar i konsullit austro-hungarez në Vlorë, Lejhanec, drejtuar eprorëve, me të cilin njofton për lëvizje të trupave osmane dhe vendosmërinë e Ismail Qemalit për të penguar hyrjen e tyre në Vlorë

Vlorë, më 12 dhjetor 1912

53

- 20 -

Njoftim nga Ministria e Kultit dhe Arsimit të Austro-Hungarisë, dërguar autoriteteve në Borgo Erizzo, lidhur me dërgimin e librave të leximit në gjuhën shqipe për kursin e gjuhës shqipe

Vjenë, më 12 dhjetor 1912

53

- 21 -

Telegram i shifruar i konsullit austro-hungarez në Vlorë, Lejhanec, dërguar eprorëve në Vjenë, me të cilin njofton tërheqjen e forcave osmane të ardhura në Tepelenë me synimin për të shkuar në Vlorë, largimin e forcave greke, që kishin zbarkuar në Sarandë, si dhe për veprime të pjekura të Ismail Qemalit

Vlorë, më 13 dhjetor 1912

54

- 22 -

Telegram i shifruar i baronit Gisel, ministër i Austro-Hungarisë akredituar në Cetinë, me të cilin informon flirtet e Preng Bib Dodës me mbretin e Malit të Zi, për të siguruar pará dhe armë

Cetinë, më 13 dhjetor 1912

55

- 23 -

Telegram i kontit Berchtold për ambasadorin austro-hungarez në Romë, Mérey dhe konsullin në Vlorë, Lejhanec, me instruksione që të akordojnë veprimet me diplomatët italianë për çështjen shqiptare, si edhe me njoftimin për demarshet me ministrin italian San Giuliano për të formuar të dy vendet një konsorcium bankar në Shqipëri

Vjenë, më 13 dhjetor 1912

56

- 24 -

Informacion në buletin ditë të Ministrisë së Punëve të Jashtme të Austro-Hungarisë lidhur me bindjen e Italisë për nevojën e integritetit e të neutralitetit të Shqipërisë, dhe për hezitimin lidhur me çështjen e statusit, pavarësi apo autonomi

Vjenë, më 14 dhjetor 1912

57

- 25 -

Udhëzime nga Ministria e Punëve të Jashtme e Austro-Hungarisë për ambasadorin në Itali, Mérey, lidhur me qëndrimin për çështjen e caktimit të kufijve të Shqipërisë

Vjenë, më 14 dhjetor 1912

58

- 26 -

Letër private e Szápáry për ambasadorin e Italisë në Austro-Hungari, Dukën e Avarnës, me informata konfidenciale për disa emra të njohur të elitës shqiptare

Vjenë, më 14 dhjetor 1912

59

- 27 -

Informacion i paraqitur në Buletin e përditshëm të Ministrisë së Punëve të Jashtme të Vjenës lidhur me qëndrimin e favorshëm të Italisë për t'i akorduar së bashku me Austro-Hungarinë 100.000 deri 200.000 korona qeverisë së Ismail Qemalit

Vjenë, më 15 dhjetor 1912

60

- 28 -

Interesim i ambasadorit të Italisë në Vjenë, dukës së Avarnës për të ditur nëse Ismail Qemali i kishte kërkuar edhe Austro-Hungarisë të këshillonte qeverinë greke të ndalte kërcënimin e Vlorës dhe të bregdetit shqiptar, si edhe prononcimi austro-hungarez për mënyrën si duhej bërë demarshi në Athinë për shkak të statusit ende të papërcaktuar të Shqipërisë

Vjenë, më 15 dhjetor 1912

61

- 29 -

Informacion në Ministrinë e Punëve të Jashtme në Vjenë lidhur me demarshin e Italisë në Athinë që të mos kryejë reprezalje në Çamëri dhe për përgjigjen e ministrit grek Koromilas se trupat ishin udhëzuar të mbronin popullsinë vendase

Vjenë, më 15 dhjetor 1912

62

- 30 -

Telegram i shifruar i nënkonsullit austro-hungarez në Durrës, Rudnay, transmetuar eprorëve, me informacionin se Serbia synonte të siguronte deklarin e malësorëve pro sundimit serb, kurse në Mirditë po organizohej një kuvend për të mbështetur qeverinë e Vlorës

Korfuz, më 15 dhjetor 1912

63

- 31 -

Telegram i shifruar i konsullit austro-hungarez në Vlorë, Lejhanec, dërguar Vjenës, me informacion për mirëkuptimin midis I. Qemal Vlorës dhe autoriteteve ushtarake osmane në Shqipëri në dhënien e ndihmës reciproke, si edhe mbi kërkesën e tij drejtuar Austro-Hungarisë dhe Italisë për një hua prej 200.000 frangash

Vlorë, më 15 dhjetor 1912

64

- 32 -

Telegram i shifruar i konsullit austro-hungarez në Durrës, Rudnay, transmetuar Vjenës përmes konsullatës në Korfuz, me të cilin informon për qëndrimin antiserb të mirditasve dhe malësorëve të Nënshkodrës, për nevojën e shmangies së një përplasjeje me armë kundër serbëve dhe për qëndrimin tolerant të myslimanëve të Durrësit ndaj ortodoksisë

Korfuz, më 15 dhjetor 1912

65

- 33 -

Raport i shifruar i konsullatës austro-hungareze të Janinës i 10 dhjetorit dërguar Vjenës, përmes konsullit të Vlorës, Lejhanec, më 16 dhjetor, me të cilin paraqiten pikëpamjet e shqiptarëve të sanxhaqeve Janinë, Gjirokastër dhe Reshadije, për çështjen e kufirit të ardhshëm me Greqinë dhe për qëndrimet e Ismail Qemalit rreth mbrojtjes së Janinës dhe Himarës

Vlorë, më 16 dhjetor 1912

66

- 34 -

Korrespondencë midis Ministrisë së Jashtme Austro-Hungareze dhe Institutit Gjeografik Ushtarak në Vjenë, lidhur me harta që do të pasqyrojnë çështjen e kufirit shqiptaro-grek

Vjenë, më 16 dhjetor 1912

68

- 35 -

Relacion i nënkonsullit austro-hungarez në Durrës, Rudnay, drejtuar ministrit Berchtold, lidhur me komunikimin e tij me patriotët shqiptarë në Durrës dhe përpjekjet për të siguruar mirëkuptim midis myslimanëve dhe të krishterëve dhe mbështetjen e të gjithëve për Shqipërinë e pavarur

Durrës, më 16 dhjetor 1912

70

- 36 -

Telegram nga ministri austro-hungarez i akredituar në Bukuresht, princi Fyrstenberg, dërguar Vjenës, lidhur me shfaqje të qëndrimit pro autonomisë së Shqipërisë nga qeveria dhe popullsia në Rumani

Bukuresht, më 16 dhjetor 1912

71

- 37 -

Telegram i shifruar i ambasadorit austro-hungarez në Romë, Mérey, dërguar kontit Berchtold lidhur me diskutimin për bashkëpunim të dy vendeve për çështjen e akordimit të një huaje qeverisë së Ismail Qemal Vlorës

Romë, më 16 dhjetor 1912

72

- 38 -

Njoftim nga ambasada austro-hungareze në Rusi, për kontin Berchtold, me informacione rreth qëndrimit proitalian të princit egjiptian Fuad, i përfolur si kandidaturë e mundshme për fronin e Shqipërisë

St. Peterburg, më 16 dhjetor 1912

72

- 39 -

Telegram i shifruar i konsullit austro-hungarez në Vlorë, Lejhanec, drejtuar eprorëve në Vjenë, me informacion për kërkesat e Ismail Qemal Vlorës, për të shkuar me delegacion në Konferencën e Londrës në mbrojtje të çështjes shqiptare

Vlorë, më 17 dhjetor 1912

73

- 40 -

Telegram i Oracio Irianit për kontin Berchtold, ministrin e Punëve të Jashtme të Austro-Hungarisë, me të cilin i paraqitet mirënjohja pjesëmarrësve shqiptarë dhe italo-shqiptarë të një mitingu të organizuar në Nju Jork të SHBA

Nju Jork, më 17 dhjetor 1912

74

- 41 -

Raportim i ambasadorit austro-hungarez në Romë, Mérey, për ribotimin e një artikulli të publikuar më 1901 nga ish-ministri i Jashtëm italian, Guiçardini, i cili argumenton nevojën e krijimit të një Shqipërie të pavarur

Romë, më 17 dhjetor 1912

75

- 42 -

Njoftime të Institutit Gjeografik Ushtarak për Ludvig Taloshin, lidhur me realizimin e disa hartaskicave të porositura dhe koston e tyre

Vjenë, më 17 dhjetor 1912

76

- 43 -

Njoftime të Institutit Gjeografik Ushtarak për Ludvig Thalloczy-n, lidhur me realizimin e disa hartaskicave të porositura dhe koston e tyre

Vjenë, më 17 dhjetor 1912

77

- 44 -

Telegram i nënkonsullit austro-hungarez në Durrës, Rudnay, për kontin Berchtold, në të cilin i paraqit vështirësitë për të komunikuar me Shkodrën

Durrës, më 17 dhjetor 1912

78

- 45 -

Korrespondencë e kontit Mensdorff, ambasador i Austro-Hungarisë në Londër, dërguar kontit Berchtold, lidhur me zhvillimin e punëve të Konferencës së Londrës për çështjen shqiptare

Londër, më 17 dhjetor 1912

79

- 46 -

Raport konfidencial nga legata e Austro-Hungarisë në Cetinë, për ministrin e Punëve të Jashtme, Berchtold ku informohet në lidhje me lëvizjet e Preng Bib Dodës dhe pikëpamjet e tij për bashkëpunimin e shqiptarëve katolikë me ata myslimanë e ortodoksë

Cetinë, më 17 dhjetor 1912

79

- 47 -

Informacion i konsullit austro-hungarez në Bari për kontin Berchtold në Vjenë dhe ambasadorin Mérey në Romë, lidhur me grumbullimin në Bari të shumë shqiptarëve dhe për një lutje drejtuar që atje Perandorisë nga tregtarët shkodranë
Bari, më 18 dhjetor 1912 78

- 48 -

Njoftim nga konsulli austro-hungarez në Vlorë për ambasadorin Mérey në Romë, lidhur me transmetimin e informatave nga Janina
Vjenë, më 18 dhjetor 1912 83

- 49 -

Raport i ambasadorit austro-hungarez në Romë Mérey, për kontin Berchtold lidhur me çështjen e baraspeshës austro-italiane në shtetin e ri shqiptar
Romë, më 18 dhjetor 1912 83

- 50 -

Telegram i konsullit austro-hungarez në Bari për kontin Berchtold dhe ambasadorin Mérey, me njoftimin rreth një mbledhjeje në shkollën italiane në Foxhia, ku oratorët kanë folur në favor të Shqipërisë, por edhe për irredentizmin italian
Bari, më 18 dhjetor 1912 86

- 51 -

Telegram i konsullit austro-hungarez në Vlorë, Lejhanec, dërguar në disa kopje eprorëve të vet, me të cilin njofton situatën e rëndë të ushtrisë osmane, dhe parrezikshmërinë e saj për Qeverinë e Vlorës
Vlorë, 18 dhjetor 1912 88

- 52 -

Telegram i shifruar i konsullit austro-hungarez në Vlorë, Lejhanec, drejtuar në disa kopje eprorëve, me të cilin njofton për ekzistencën e mosbesimit ndaj Ismail Qemal Vlorës nga bashkëpunëtorët e tij, se mund të cedojë në kufijtë jugorë, në favor të Greqisë për të siguruar territore më të gjera në trevat verilindore dhe lindore të banuara përgjithësisht nga shqiptarë myslimanë
Vlorë, më 18 dhjetor 1912 89

- 53 -

Raport i ambasadorit austro-hungarez në Romë, Mérey, për ministrin e tij Berchtold, lidhur me kandidaturën për fronin e Shqipërisë të markezit italian Auletta, që mendohet si pasardhësi i vetëm i Skënderbeut në vijë mashkullore
Romë, më 18 dhjetor 1912 91

- 54 -

Telegram nga Ministria e Punëve të Jashtme të Austro-Hungarisë dërguar ambasadorit të vet në Romë, që të bashkërendohen qëndrimet me Italinë për kërkesat e Ismail Qemal Vlorës

Vjenë, më 18 dhjetor 1912 93

- 55 -

Korrespondencë e shefit të shtabit të ushtrisë austro-hungareze, Conrad, me kontin Berchtold, lidhur me masat ushtarake dhe tregtare që do të pengonin Serbinë të përfitonte në kushtet e Luftës Ballkanike

Vjenë, më 18 dhjetor 1912 93

- 56 -

Korrespondencë e konsullit të përgjithshëm në Ministrinë e Punëve të Jashtme të Austro-Hungarisë, Rappaport, lidhur me pagesën e 380 koronave për përgatitjen e hartave të Shqipërisë

Vjenë, më 19 dhjetor 1912 95

- 57 -

Telegram i shifruar i Lejhanecit nga Vlora për ministrin e Punëve të Jashtme, kontin Berchtold, ku njofton Ismail Qemal Vlorën në lidhje me delegacionin shqiptar që do të shkojë në Europë

Vlorë, më 19 dhjetor 1912 97

- 58 -

Informacion i përfaqësuesit austro-hungarez në Shkup, Haimrot, për ministrin Berchtold, lidhur me raportet serbo-ruse e serbo-franceze, të vërejtura me rastin e festimit në konsullatën ruse në Shkup të ditës së emrit të Carit të Ruisë

Shkup, më 19 dhjetor 1912 98

- 59 -

Raport nga Bari për ministrin e Punëve të Jashtme, kontin Berchtold në Vjenë, në lidhje me vizitën që një grup personalitetesh shqiptare i kanë bërë përfaqësuesit austro-hungarez në Bari

Bari, më 19 dhjetor 1912 100

- 60 -

Telegram i ambasadorit austro-hungarez në Stamboll, Pallavicini, për ministrin e tij, kontin Berchtold, lidhur me qëndrimet e ndryshme që vihen re në Perandorinë Osmane për ruajtjen ose jo të sovranitetit mbi Shqipërinë

Konstandinopojë, më 20 dhjetor 1912

101

- 61 -

Raport i dërguar nga ambasada e Austro-Hungarisë në Stamboll ministrit Berchtold në Vjenë dhe shtojca e tij në të cilat trajtohet çështja e ruajtjes njësoj të kapitulacioneve në një Shqipëri të pavarur ose autonome

Konstandinopojë, më 20 dhjetor 1912

103

- 62 -

Telegram i shifruar i konsullit austro-hungarez në Vlorë, Lejhanec, për Ministrinë e Punëve të Jashtme në Vjenë, ambasadën në Stamboll dhe konsullatën në Janinë, me informacion për lajme të ndryshme që lidhen me qëndrimin e Italisë për çështjen shqiptare, për luftime në trevën e Çamërisë dhe veprime të Ismail Qemalit

Vlorë, më 20 dhjetor 1912

106

- 63 -

Njoftim i ambasadorit austro-hungarez në Stamboll, Pallavicini, për kontin Berchtold lidhur me ruajtjen e kapitulacioneve që kanë qenë në Perandorinë Osmane, edhe në Shqipërinë e pavarur

Stamboll, më 20 dhjetor 1912

107

- 64 -

Telegram i shifruar i kontit Berchtold për ambasadorin austro-hungarez në Romë dhe konsullatën në Vlorë, lidhur me mosaprovimin e kërkesës së Ismail Qemalit për t'iu vënë në dispozicion një anije që të niset nga Vlora për në Europë, dhe dëshirën që të qëndrojë në Shqipëri

Vjenë, më 20 dhjetor 1912

107

- 65 -

Telegram i konsullit austro-hungarez në Shkup, Heimroth, drejtuar kontit Berchtold, lidhur me informatën se Hasan Prishtina, Nexhip Draga etj., të internuar në Beograd, ndodhen nën presion për të deklaruar se janë kundër pavarësisë së Shqipërisë

Shkup, më 20 dhjetor 1912

108

- 66 -

Njoftim i konsullit të Austro-Hungarisë në Shkup, Heimroth, dërguar ministrit të Punëve të Jashtme, kontit Berchtold në Vjenë në lidhje me arrestimin e shtetasit austriak Vit Riha dhe dëshminë e tij

Shkup, më 20 dhjetor 1912

109

- 67 -

Telegram shifër i kontit Berchtold për ambasadorin austro-hungarez në Romë, Meréy, ku vihen në dukje paqartësitë mes dy palëve për çështjet dytësore që kanë të bëjnë me Shqipërinë

Vjenë, më 21 dhjetor 1912

110

-68-

Telegram shifër nga Vjena për ambasadorin austro-hungarez në Itali, Meréy, në lidhje me çështjen e kufirit të Shqipërisë së Jugut

Vjenë, më 21 dhjetor 1912

111

- 69-

Njoftim me korrier nga Vjena për ambasadorin e Austro-Hungarisë në Romë, Mérey me anën e të cilit dërgohet skica mbi gjendjen etnografike të Shqipërisë së Jugut me shpjegimet përkatëse

Vjenë, më 21 dhjetor 1912

112

- 70 -

Telegram shifër i kontit Berchtold nga Vjena dërguar ambasadorit Meréy në Romë, ku informon për takimin me ambasadorin e Italisë, Dukën e Avarnës dhe për besimin e tronditur karshi Ismail Qemal Vlorës

Vjenë, më 21 dhjetor 1912

112

- 71 -

Raport nga ambasadori austro-hungarez në Selinë e Shenjtë, Schönburg për ministrin e Punëve të Jashtme, Berchtold për takimin me sekretarin e Shtetit të Selisë së Shenjtë, ku është diskutuar rreth pretendentëve për fronin e Shqipërisë

Romë, më 21 dhjetor 1912

113

- 72-

Telegram shifër i nëpunësit të legatës austro-hungareze në Cetinë, Weinztel, për eprorët në Ministrinë e Punëve të Jashtme në Vjenë, në lidhje me largimin e Preng Bib Dodës nga Cetina për në Shqipëri

Cetinë, më 22 dhjetor 1912

114

- 73-

Telegram shifër i ministrit fuqiptotë të Austro-Hungarisë në Athinë, baronit Braun dërguar eprorëve në Ministrinë e Punëve të Jashtme në Vjenë, në lidhje me një artikull të gazetës greke "Patris"

Athinë, më 22 dhjetor 1912

115

- 74 -

Telegram shifër i konsullit austro-hungarez në Vlorë, Lejhanec dërguar eprorëve në Ministrinë e Punëve të Jashtme, ku bën me dije takimin me kryetarin dhe anëtarët e qeverisë së Përkohshme të Vlorës dhe transmeton falënderimet e tyre për mbështetjen austro-hungareze

Vlorë, më 22 dhjetor 1912

115

- 75 -

Telegram shifër nga ambasadori austro-hungarez në Itali, Meréy, për Ministrinë e Punëve të Jashtme, ku informon për mendimin e ministrit të Punëve të Jashtme të Italisë në lidhje me çështjen e kufirit të Shqipërisë së Jugut

Romë, më 22 dhjetor 1912

116

- 76 -

Telegram nga Shkupi i konsullit austro-hungarez, Heimroth dërguar Ministrisë së Punëve të Jashtme në Vjenë, në lidhje me lajmin e burgosjes së disa shqiptarëve në burgun e Beogradit

Shkup, më 22 dhjetor 1912

117

- 77 -

Njoftim i Ministrisë së Punëve të Jashtme të Austro-Hungarisë dërguar konsullit Lejhanec në Vlorë, ku transmeton telegramin e konsullatës së Shkupit në lidhje me vendndodhjen e Hasan Prishtinës dhe Nexhip Dragës

Vjenë, më 23 dhjetor 1912

118

- 78 -

Telegram shifër i kontit Berchtold nga Vjena për ambasadorin austro-hungarez në Itali, Meréy, ku bën me dije informacionin e dhënë nga një relacion i konsullatës së Janinës në lidhje me përhapjen e Lëvizjes Kombëtare Shqiptare në Jug

Vjenë, më 23 dhjetor 1912

118

- 79 -

Telegram shifër i ministrit të Punëve të Jashtme të Austro-Hungarisë, kontit Berchtold për ambasadorin në Itali, Meréy, ku bëhet me dije qëndrimi i Vjenës në lidhje me statusin e Shqipërisë dhe sistemin e kapitulacioneve

Vjenë, më 23 dhjetor 1912

119

- 80 -

Telegram shifër i kontit Berchtold nga Vjena për ambasadorin në Itali, Meréy, ku bëhet me dije mbështetja që Vjena i jep propozimit të ministrit të Punëve të Jashtme të Italisë sa i përket diskutimit të çështjeve që kanë të bëjnë me Shqipërinë

Vjenë, më 23 dhjetor 1912

120

- 81 -

Telegram shifër i kontit Berchtold nga Vjena për ambasadorin në Itali, Meréy dhe ministrin fuqplotë në Greqi, Braun, ku bëhet me dije mbështetja që Vjena i jep propozimit të ministrit të Punëve të Jashtme të Italisë në lidhje me çështjen shqiptare

Vjenë, më 23 dhjetor 1912

121

- 82 -

Telegram shifër i konsullit austro-hungarez në Vlorë, Lejhanec, dërguar eprorëve në Ministrinë e Punëve të Jashtme, në lidhje me udhëtimin e Ismail Qemal Vlorës e të delegacionit shqiptar në Evropë dhe huanë për qeverinë e Përkohshme të Vlorës

Vlorë, më 23 dhjetor 1912

122

- 83 -

Telegram shifër i konsullit austro-hungarez në Vlorë, Lejhanec, dërguar eprorëve në Ministrinë e Punëve të Jashtme, në lidhje me caktimin e delegacionit shqiptar në Konferencën e Ambasadorëve në Londër dhe kufijtë e dëshiruar prej shqiptarëve

Vlorë, më 23 dhjetor 1912

123

- 84 -

Telegram i ministrit të Punëve të Jashtme të Austro-Hungarisë dërguar konsullit Lejhanec në Vlorë, ku njofton për telegramin e mbërritur nga ministri fuqiptotë në Beograd

Vjenë, më 24 dhjetor 1912

124

- 85 -

Njoftim i nënkonsullit austro-hungarez në Durrës, Rudnay, dërguar kontit Berchtold, ku njofton mbi dëshirën e 120 familjeve nga Malësia e Elbasanit për t'u rikthyer në ortodoksë

Durrës, më 24 dhjetor 1912

125

- 86 -

Njoftim i nënkonsullit austro-hungarez në Durrës, Rudnay, dërguar ministrit të Punëve të Jashtme, kontit Berchtold, në lidhje me çështjen e shkollave të huaja në Durrës

Durrës, më 24 dhjetor 1912

125

- 87 -

Njoftim i Ministrisë së Punëve të Jashtme të Austro-Hungarisë dërguar konsullatës së Përgjithshme në Shkodër dhe Ministrisë së Kultit dhe të Arsimit në Vjenë, në lidhje me kërkesën e kolonisë shqiptare në Borgo Erizzo për dërgimin e një meshari me kombësi shqiptare

Vjenë, më 24 dhjetor 1912

126

- 88 -

Telegram i kryetarit të qeverisë së përkohshme të Vlorës, Ismail Qemal Vlorës, dërguar ministrit të Punëve të Jashtme të Austro-Hungarisë, në lidhje me vendimin e Konferencës së Ambasadorëve të Londrës për Shqipërinë dhe lutjen e tij për ndërhyrjen e Fuqive të Mëdha në arritjen e armëpushimit midis Perandorisë Osmane dhe Greqisë

Vlorë, më 24 dhjetor 1912

127

- 89 -

Njoftim për ministrin e Punëve të Jashtme në Vjenë, me anën e të cilit transmetohet lutja e shqiptarëve të mbledhur në Sarajevë për të përfshirë në territoret e shtetit shqiptar vilajetin e Shkodrës dhe atë të Kosovës

Sarajevë, më 25 dhjetor 1912

128

- 90 -

Lutje e shqiptarëve të vilajetit të Shkodrës dhe të Kosovës dërguar nga Sarajeva për Madhërinë e tij, perandorin austro-hungarez, në të cilën kërkojnë ndihmë për t'u çliruar nga malazezët

Sarajevë, më 25 dhjetor 1912

129

- 91 -

Telegram shifër i ministrit fuqiptotë të Austro-Hungarisë në Serbi, Ugron, dërguar eprorëve në Ministrinë e Punëve të Jashtme në Vjenë, në lidhje me arsyen e arrestimit të Hasan Prishtinës dhe Nexhip Dragës si edhe vendndodhjen e tyre

Beograd, më 25 dhjetor 1912

130

- 92 -

Telegram shifër i ministrit Fuqiptotë të Austro-Hungarisë në Athinë, baronit Braun dërguar ministrit, kontit Berchtold, në lidhje me politikën greke në Çamëri dhe qëndrimin e qeverisë greke ndaj shtetit shqiptar

Athinë, më 25 dhjetor 1912

130

- 93 -

Informacion i nënkonsullit austro-hungarez në Durrës, Rudnay, dërguar kontit Berchtold, në lidhje me opinionin e shqiptarëve në Durrës për administrimin e Shqipërisë

Durrës, më 25 dhjetor 1912

132

- 94 -

Telegram shifër i konsullit austro-hungarez në Vlorë, Lejhanec, dërguar eprorëve në Ministrinë e Punëve të Jashtme, ku informon mbi dezertimin e ushtarëve shqiptarë nga fronti i Janinës dhe qëndrimin e qeverisë së përkohshme të Vlorës

Vlorë, më 26 dhjetor 1912

133

- 95 -

Telegram shifër e Ministrit të Punëve të Jashtme të Austro-Hungarisë, dërguar ambasadorëve, Meréy në Romë dhe Mensdorff në Londër ku informon në lidhje me delegacionin shqiptar që do të shkojë në Londër

Vjenë, më 27 dhjetor 1912

134

- 96 -

Telegram shifër i konsullit austro-hungarez në Vlorë, Lejhanec, dërguar eprorëve në Ministrinë e Punëve të Jashtme, ku informon në lidhje me çështjen e udhëtimit të Ismail Qemal Vlorës në Evropë

Vjenë, më 28 dhjetor 1912

135

- 97 -

Informacion i nënkonsullit austro-hungarez në Durrës, Rudnay, dërguar kontit Berchtold, në lidhje me plaçkitjen e shtëpisë së Esat pashë Toptanit nga serbët

Durrës, më 28 dhjetor 1912

137

- 98 -

Informacion i nënkonsullit austro-hungarez në Durrës, Rudnay, dërguar kontit Bertchold, në lidhje me ardhjen e princit Albert Gjika në Durrës

Durrës, më 28 dhjetor 1912

137

- 99 -

Telegram i kontit Berchtold, për nënkonsullin austro-hungarez në Durrës, Lejhanec, ku informon në lidhje me udhëtimin e Terenc Toçit në Shqipëri dhe marrëdhëniet e tij me Preng Bib Dodën

Vjenë, më 29 dhjetor 1912

138

- 100 -

Telegram i Ministrisë së Punëve të Jashtme të Austro-Hungarisë, dërguar ambasadorëve në Vatikan dhe Romë, në lidhje me princin Ahmet Fuad pasha dhe kandidaturën e tij për fronin e Shqipërisë

Vjenë, më 29 dhjetor 1912

139

- 101 -

Telegram shifër nga konsullata austro-hungareze në Durrës, për Ministrinë e Punëve të Jashtme në Vjenë, ku informohet mbi ndjenjat kombëtare shqiptare të ortodoksëve në Elbasan

Durrës, më 29 dhjetor 1912

140

- 102 -

Telegram shifër i konsullit austro-hungarez, Lejhanec, dërguar nga Vlora eprorëve në Ministrinë e Punëve të Jashtme, ku informon mbi takimin e të dërguarve të Ismail Qemal Vlorës me komandantin e kanonierës greke

Vlorë, më 30 dhjetor 1912

141

- 103 -

Raport i ambasadorit austro-hungarez në Itali, Meréy dërguar ministrit të Punëve të Jashtme, kontit Berchtold, ku informon në lidhje me vizitën në Romë të princit Ahmet Fuad, një ndër kandidatët për fronin e Shqipërisë

Romë, më 30 dhjetor 1912

142

- 104 -

Njoftim i kontit Berchtold dërguar ambasadorit austro-hungarez në Itali, Meréy, në lidhje me propozimin e bërë që princi Ahmet Fuad, të kryesojë delegacionin shqiptar në Evropë

Vjenë, më 31 dhjetor 1912

144

- 105 -

Telegram shifër i ambasadorit në Itali, Meréy, dërguar ministrit të Punëve të Jashtme të Austro-Hungarisë, ku informon mbështetjen italiane ndaj qëndrimit të kontit Berchtold në lidhje me delegacionin shqiptar në Evropë

Romë, më 31 dhjetor 1912

145

- 106 -

Telegram shifër i ambasadorit Meréy, dërguar ministrit të Punëve të Jashtme të Austro-Hungarisë, në lidhje me udhëtimin e Ismail Qemal Vlorës në Evropë

Romë, më 31 dhjetor 1912

146

- 107 -

Telegram shifër ministrit të Punëve të Jashtme të Austro-Hungarisë, dërguar ambasadorëve në Stamboll dhe Romë, në lidhje me udhëtimin e Ismail Qemal Vlorës në Evropë

Vjenë, më 31 dhjetor 1912

146

- 108 -

Referat i përgatitur në Ministrinë e Punëve të Jashtme të Austro-Hungarisë, lidhur me çështjen e administrimit të Shqipërisë

Fundi i dhjetorit 1912

147

- 109 -

Telegram shifër i nëpunësit të legatës austro-hungareze në Cetinë, Weinzetl, për prorë të Ministrinë e Punëve të Jashtme në Vjenë, në lidhje me marrëdhëniet e Preng Bib Dodës me Mbretin e Malit të Zi

Cetinë, pa datë

150

- 110-

Udhëzime nga Ministria e Punëve të Jashtme të Austro-Hungarisë për Preng Bib Dodën dhe Ismail Qemal Vlorën, dërguar me ndërmjetësinë e konsujve të Austro-Hungarisë dhe të Italisë

Vjenë, pa datë

152

FJALORTHI I TERMAVE OSMANE DHE TË TJERA

155

FOTO TË PERSONALITETEVE

163

TREGUESI I EMRAVE

195